

ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Οι τρόποι πειθούς είναι **πέντε** και αποτελούν τις βασικές τεχνικές, που μετέρχεται ένας συγγραφέας, για να επιχειρηματολογήσει και να γίνουν αποδεκτά τα λεγόμενά του. Αντίστοιχα, τα **μέσα πειθούς** αποτελούν τα **μέσα- γλωσσικές επιλογές**, που θα χρειαστεί να επισημάνει ο μαθητής, ώστε να αποδείξει γιατί ο συγγραφέας κάνει χρήση ορισμένων από τους τρόπους πειθούς.

1. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ

Ο συγγραφέας επιχειρεί να επιχειρηματολογήσει με λογικό τρόπο. Τα επιχειρήματα, που επιστρατεύει πηγάζουν από την κοινωνική πραγματικότητα και είναι πολύ δύσκολο να αμφισβητηθούν. Το ύφος του λόγου παρουσιάζεται αυστηρό, συγκροτημένο και ορθολογικό.

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ :

Στην επίκληση στη λογική **τα μέσα** διακρίνονται σε δύο ευρύτερες κατηγορίες :

- α. τα επιχειρήματα και
- β. τα τεκμήρια.

Επιχειρήματα:

Αιτιολόγηση = Επεξήγηση της θέσης, με πλήρη παράθεση των αιτιών- επιχειρημάτων, χωρίς ωστόσο να διεξάγεται κάποιο συμπέρασμα.

Αίτιο – Αποτέλεσμα = Επεξήγηση της θέσης, με πλήρη παράθεση αιτιών – επιχειρημάτων, που όμως εμπεριέχει και συμπέρασμα.

Τεκμήρια :

Τα τεκμήρια αποτελούν πιο πρακτικές αποδείξεις μιας επιχειρηματολογίας, εν αντιθέσει με τα επιχειρήματα.

- Παραδείγματα
- Ιστορικά δεδομένα
- Στατιστικά στοιχεία
- Δεδομένα επιστημονικής έρευνας
- Αριθμητικά στοιχεία και χρονολογίες
- Γεγονότα (συγκεκριμένα χρονικά συμβάντα)
- Γενικές αλήθειες (κοινωνικά φαινόμενα, που έχουν διαχρονική ισχύ)

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ : Όταν ερμηνεύουμε μία παράγραφο, όσον αφορά στον τρόπο πειθούς της λογικής, οφείλουμε να αναλύσουμε μία προς μία τις περιόδους του λόγου, επειδή μπορεί να απαρτίζεται από ανάμεικτα τόσο επιχειρήματα, όσο και τεκμήρια.

Παράδειγμα:

Εάν υποθέσουμε ότι ο γονιός από την πρώτη τρυφερή ηλικία κάθεται μαζί με το παιδί του και ανακαλύπτει ταυτόχρονα με αυτό τον καινούριο ψηφιακό κόσμο, τότε δεν έχει τίποτα να φοβηθεί αφού μπορεί να παρέμβει άμεσα, διδάσκοντάς του ταυτόχρονα τους κανόνες δικτυακής συμπεριφοράς και ασφάλειας, οι οποίοι δεν είναι πολύ διαφορετικοί από τους ίδιους κανόνες στην καθημερινότητα. Η απλή λογική υποδεικνύει ότι όπως δεν αφήνεις ένα δεκάχρονο να κάνει βόλτες μόνο του στην Ομόνοια τα μεσάνυχτα, κατά τον ίδιο τρόπο δεν του επιτρέπεις να προηγείται παντού στο δίκτυο. Διδάσκουμε στα παιδιά να μην μιλούν σε αγνώστους. Το ίδιο ισχύει και για το Ίντερνετ. Δυστυχώς, όμως, δύο παράγοντες παραπλανούν τους γονείς: Ο πρώτος είναι ότι η τεχνολογία θεωρείται ασφαλής ως παράγωγο της επιστήμης. Ο δεύτερος είναι ότι ο υπολογιστής είναι εξίσου καλή μπίμπι σίτερ με την τηλεόραση.

Ενδεικτική Απάντηση:

Ολόκληρη η παράγραφος χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς την **επίκληση στη λογική**. Συγκεκριμένα, το μέσο πειθούς, που εντοπίζουμε στην πρώτη περίοδο λόγου εντάσσεται στην ευρύτερη κατηγορία των τεκμηρίων και είναι **μια γενική αλήθεια** (Εάν υποθέσουμε ότι ο γονιός από την πρώτη τρυφερή ηλικία κάθεται μαζί με το παιδί του και ανακαλύπτει ταυτόχρονα με αυτό τον καινούριο ψηφιακό κόσμο, τότε δεν έχει τίποτα να φοβηθεί αφού μπορεί να παρέμβει άμεσα, διδάσκοντάς του ταυτόχρονα τους κανόνες δικτυακής συμπεριφοράς και ασφάλειας, οι οποίοι δεν είναι πολύ διαφορετικοί από τους ίδιους κανόνες στην καθημερινότητα.). Προχωρώντας, η δεύτερη περίοδος χρησιμοποιεί ως μέσο πειθούς **ένα παράδειγμα** (Η απλή λογική υποδεικνύει ότι όπως δεν αφήνεις ένα δεκάχρονο να κάνει βόλτες μόνο του στην Ομόνοια τα μεσάνυχτα, κατά τον ίδιο τρόπο δεν του επιτρέπεις να προηγείται παντού στο δίκτυο. Διδάσκουμε στα παιδιά να μην μιλούν σε αγνώστους.), που ανήκει και αυτό στην κατηγορία των τεκμηρίων. Η τελευταία περίοδος του λόγου χρησιμοποιεί ως μέσο πειθούς ξανά **τη γενική αλήθεια**, συνεπώς ανήκει στην ευρύτερη κατηγορία των τεκμηρίων (Το ίδιο ισχύει και για το Ίντερνετ. Δυστυχώς, όμως, δύο παράγοντες παραπλανούν τους γονείς: Ο πρώτος είναι ότι η τεχνολογία θεωρείται ασφαλής ως παράγωγο της επιστήμης. Ο δεύτερος είναι ότι ο υπολογιστής είναι εξίσου καλή μπίμπι σίτερ με την τηλεόραση). Συλλήβδην, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, ως τρόπο πειθούς τη λογική, γιατί επιδιώκει να πείσει τους δέκτες με ορθολογικό τρόπο, χρησιμοποιώντας αυστηρό και συγκροτημένο ύφος.

2. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Ο συγγραφέας επιχειρεί να διεγείρει τα συναισθήματα του δέκτη, ώστε να κερδίσει την εύνοια και το ενδιαφέρον του δέκτη. Το ύφος είναι **υποκειμενικό**, γεμάτο **λυρισμό** και αποκτά μια **λογοτεχνική χροιά**.

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ :

- Συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο
- Σχήματα λόγου(π.χ. μεταφορές, προσωποποιήσεις, παρομοιώσεις...)
- Χρήση ειρωνείας και χιούμορ

- Χρήση πολλών επιθέτων και επιθετικών προσδιορισμών, που προσδίδουν γλαφυρότητα στο λόγο
- Αφήγηση γεγονότων
- Περιγραφή τοπίων και του χαρακτήρα των ηρώων

Παράδειγμα:

Το Βυζάντιο στάθηκε το χρυσό παλάτι απ' όπου βγήκε η νέα λάμψη του Ελληνισμού. Ο σκοτεινιασμένος και ξεραμένος κόσμος, πάλι ξανάνθισε σαν περιβόλι μοσχοβολημένο, κι ο σπόρος ήταν ο ένας κι ακατάλυτος σπόρος της ζωής, ο Ελληνικός.

Ενδεικτική Απάντηση:

*Το συγκεκριμένο απόσπασμα χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς την **επίκληση στο συναίσθημα**. Ειδικότερα, τα μέσα πειθούς είναι **οι μεταφορές, ως κυρίαρχο σχήμα λόγου**(το χρυσό παλάτι, η νέα λάμψη του Ελλη-νισμού, ο σκοτεινιασμένος και ξεραμένος κόσμος, ο σπόρος ήταν ο ένας κι ακατάλυτος σπόρος της ζωής). Επιπλέον, εντοπίζεται και ένα ακόμα **σχήμα λόγου, εκείνο της παρομοίωσης**(ξανάνθισε σαν περιβόλι μοσχοβολημένο). Τέλος, διάχυτο σε όλη την έκταση του αποσπάσματος είναι το έντονα συναισθηματικό λεξιλόγιο, που εγείρει το ενδιαφέρον του δέκτη και τον ευαισθητοποιεί. Το ύφος είναι **λογοτεχνικό** και είναι ιδιαιτέρως εμφανής **η υποκειμενική σκοπιά** του συγγραφέα.*

3. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ :

Παρατίθενται απόψεις μιας αυθεντίας. Τι είναι όμως αυθεντία ; Αυθεντία είναι ένας ειδήμων-επιστήμονας, ο οποίος είναι καταξιωμένος στο χώρο του. Επιπλέον, αυθεντία μπορεί να θεωρηθεί και ένας στοχαστής, φιλόσοφος ή και πνευματικός άνθρωπος, του οποίου τα κατορθώματα τόσο σε πρακτικό , όσο και σε πνευματικό επίπεδο δε δύνανται να αμφισβητηθούν.

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ :

- Αυτούσια μεταφορά και χρήση λόγων κάποιου καταξιωμένου ανθρώπου.
- Τα λόγια κάποιου ειδήμονα μπορούν να μεταφερθούν και σε πλάγιο λόγο και όχι αποκλειστικά με αυτούσιο τρόπο.
- Οι παροιμίες, τα ρητά, τα γνωμικά θεωρούνται αυθεντίες (π.χ. « το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν»). Αυτό υφίσταται, διότι τα διατύπωσε ο θυμόσοφος λαός και δεν τίθενται υπό καμία αμφισβήτηση.
- Επίσης, τα στοιχεία διακειμενικότητας μπορεί να αποτελέσουν αυθεντίες. Τι είναι η διακειμενικότητα; Διακειμενικότητα είναι τα κειμενικά στοιχεία, που μπορούμε να εντοπίσουμε από άλλα έργα και συγγραφείς, τα οποία παρατίθενται στο δικό μας κείμενο και δεν αποτελούν στοιχείο λογοκλοπής, εφόσον γίνεται ακριβής αναφορά σε ποιόν ανήκει το περιεχόμενο(αποσπάσματα από άλλα έργα, τίτλοι άλλων έργων, αποσπάσματα μελετών άλλων επιστημόνων).

4. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ (= ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ) ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Ο συγγραφέας επιχειρεί να επιχειρηματολογήσει, χωρίς την απόδειξη της θέσης με επιχειρήματα και τεκμήρια, όπως θα έκανε εάν μετέρχονταν την επίκληση στη λογική. Στην προκειμένη περίπτωση, προσπαθεί να πείσει και να γίνει αποδεκτή η θέση του μέσω της προβολής της αξιοπιστίας, του κύρους, της εντιμότητας και του ήθους του (του αξιόπιστου χαρακτήρα του).

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ :

- Χρησιμοποίηση α' ενικού προσώπου.
- Επίκληση λέξεων, που δηλώνουν κάποια ηθική αρετή.
- Αναφορά σε προσωπικά του κατορθώματα, πράξεις, επιλογές και αποφάσεις, που αποδεικνύουν το κύρος του πομπού.

Παράδειγμα:

Όσοι βρίσκονται σ' αυτή την αίθουσα γνωρίζουν ότι πάντοτε, με όλες μου τις δυνάμεις και με αίσθημα ευθύνης υπηρέτησα τη θέση που μου εμπιστεύθηκε η Πολιτεία. Η πορεία μου στα δημόσια πράγματα της χώρας καθώς και τα αποτελέσματα της δράσης μου επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές. Όλοι θα συμφωνήσουν ότι η παρουσία μου στην πολιτική γονιμοποίησε θετικά αυτό που ονομάζουμε «πολιτική συνέπεια και ήθος».

Ενδεικτική Απάντηση:

Ο συγγραφέας στην εν λόγω παράγραφο κάνει χρήση της **επίκλησης στο ήθος του πομπού**. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί **α' ενικό πρόσωπο**, που προσδίδει έναν **εξομολογητικό και βιωματικό τόνο** στα λεγόμενά του. Επιπλέον, **επικαλείται το κύρος του και τη σταδιοδρομία**, που διένυσε, όσον αφορά στην ενασχόλησή του με τα πολιτικά δρώμενα (Όσοι βρίσκονται σ' αυτή την αίθουσα γνωρίζουν ότι πάντοτε, με όλες μου τις δυνάμεις και με αίσθημα ευθύνης υπηρέτησα τη θέση που μου εμπιστεύθηκε η Πολιτεία.). Τέλος, **αναφέρεται σε προσωπικά του κατορθώματα**, που αποδεικνύουν την αξιοπιστία του ως ομιλητή (Η πορεία μου στα δημόσια πράγματα της χώρας καθώς και τα αποτελέσματα της δράσης μου επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές. Όλοι θα συμφωνήσουν ότι η παρουσία μου στην πολιτική γονιμοποίησε θετικά αυτό που ονομάζουμε «πολιτική συνέπεια και ήθος».).

5. ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΔΕΚΤΗ

Ο συγγραφέας επιδιώκει να στηλιτεύσει μια κατάσταση ή να αμαυρώσει το ήθος(χαρακτήρα) του αντιπάλου. Ο πομπός εξαπολύει μια προσωπική επίθεση εναντίον του δέκτη(άμεση ή έμμεση), ώστε να αναδειχθεί το δικό του ήθος και η αξιοπιστία. Αποτελεί μια μορφή άμεσης ή έμμεσης κατηγορίας.

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ :

- Χρήση γ' και σπάνια β' ρηματικού προσώπου.
- Προβολή των ελαττωμάτων, των αδυναμιών, των αρνητικών της προσωπικότητας του δέκτη.
- Αμαύρωση της τιμής και της υπόληψης του αντιπάλου και αποτροπή των δεκτών από την υποστήριξή του.
- Στηλίτευση και κατάκριση ενός φαινομένου ή μιας κοινωνικής πράξης/δράσης.

Παράδειγμα:

Από τη φύση του το σύστημα αυτό είναι εχθρικό προς την τάξη και τον προγραμματισμό και αντιλαμβάνεται το περιβάλλον ως ορυχείο αδαπάνων πλήν προσοδοφόρων πελατειακών παροχών ή συναλλαγών. Η ολέθρια αποτελεσματικότητα του συστήματος τείνει να ευτελίσει τους θεσμούς προστασίας του περιβάλλοντος και εκτρέφει εκτεταμένη ανομία (η καταπάτηση και εσκεμμένη καταστροφή των δασών και οικοτόπων, η αυθαίρετη δόμηση κ.λπ. είναι μερικά δείγματά της), στην οποία έχει ήδη εθισθεί μέρος του πληθυσμού.

Ενδεικτική Απάντηση:

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τον τρόπο πειθούς της επίθεσης στον δέκτη, επιχειρώντας να στηλιτεύσει την αναποτελεσματικότητα του συστήματος, όσον αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος. Τα μέσα πειθούς, που μετέρχεται ο συγγραφέας είναι η προβολή των ελαττωμάτων και των αδυναμιών του πολιτικού συστήματος (Η ολέθρια αποτελεσματικότητα του συστήματος τείνει να ευτελίσει τους θεσμούς προστασίας του περιβάλλοντος και εκτρέφει εκτεταμένη ανομία (η καταπάτηση και εσκεμμένη καταστροφή των δασών και οικοτόπων, η αυθαίρετη δόμηση κ.λπ. είναι μερικά δείγματά της...)). Επιπλέον, ο πομπός κάνει χρήση του γ' ενικού προσώπου, γιατί επιδιώκει να είναι αυστηρός και αφοριστικός απέναντι στην πολιτική ανεπάρκεια, αποχρωματίζοντας το λόγο από συναισθηματισμούς. Καταλήγοντας, μέσω της αμαύρωσης της ορθής λειτουργίας του συστήματος αποτρέπει τους δέκτες από την υποστήριξη αυτής πολιτικής επιλογής.